

”

Бойченко А. Методологія інтеграції здоров'язбережувальних технологій у процес викладання спортивно-педагогічних дисциплін у ЗВО: теоретичний аспект. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 5. С. 8-15. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i5-001>.

Boichenko A. Metodolohiia intehratsii zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii u protses vykladannia sportyvno-pedahohichnykh dystsyplin u ZVO: teoretichnyi aspekt [Methodological foundations for integrating health-preserving technologies into the teaching of sports and pedagogical disciplines at universities: a theoretical aspect]. *Osivta. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 5. S. 8-15. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i5-001>.

УДК 37.018.43:613

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i5-001

Артем БОЙЧЕНКО

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3143-7008>

ascienceh@protonmail.com

МЕТОДОЛОГІЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ВИКЛАДАННЯ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано методологічні засади інтеграції здоров'язбережувальних технологій у викладання спортивно-педагогічних дисциплін як чинника формування відповідного середовища в закладах вищої освіти (педагогічного профілю). Виявлено протиріччя між суспільним запитом на фахівців-носіїв валеологічної культури та фрагментарним впровадженням оздоровчих практик в освітній процес. Застосування сучасних методів дослідження дозволило уточнити категоріальний апарат і розкрити середовищотворчий потенціал дисциплін. Систематизовано чотири домінуючі методологічні засади: системно-інтегративну єдність, особистісно-суб'єктну спрямованість, контекстуально-професійну орієнтацію та рефлексивно-діагностичну відкритість. На їх підставі сконструйовано структурно-функціональну модель, що інтегрує ціннісно-мотиваційний, змістово-технологічний, організаційно-діяльнiсний та оцінювально-рефлексивний блоки в адаптивний механізм. Обґрунтовано, що переорієнтація з уніфікованих нормативних підходів на індивідуалізовані освітні траєкторії, формування стійкої ціннісної орієнтації на здоров'язбереження як професійний пріоритет, а також імплементація формувального оцінювання забезпечують синергетичний ефект, що сприяє підвищенню психоемоційної стійкості здобувачів вищої освіти та позитивно модифікує загальний соціально-психологічний клімат закладу вищої освіти.

Теоретична новизна дослідження полягає у переосмисленні традиційних підходів до здоров'язбережувальної діяльності у закладах вищої освіти (педагогічного профілю) через перехід від локальних і епізодичних оздоровчих практик до цілісної теоретико-методологічної системи. У межах запропонованого підходу фізичне виховання розглядається не лише як функціональний компонент професійної освіти, а як системоутворювальне ядро середовищної трансформації, здатне інтегрувати аксіологічні, організаційно-педагогічні та здоров'язбережувальні вектори освітнього процесу. Самостійне теоретичне значення має виокремлення комплексу механізмів, які забезпечують інституційні зміни в освітньому середовищі. До таких механізмів віднесено нормативне переформатування змісту та критеріїв оцінювання навчальних досягнень, професійну ідентифікацію здоров'язбереження як ціннісного орієнтира педагогічної діяльності, а також механізми соціальної трансляції відповідних практик через міжсуб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу. Отримані результати формують теоретико-прикладне підґрунтя для подальшого оновлення освітньо-професійних програм, розроблення валідного діагностичного інструментарію для оцінювання сформованості здоров'язбережувальної компетентності, а також для проведення наступної емпіричної апробації запропонованої моделі в умовах змішаного та цифрово-підтримуваного навчання.

Ключові слова: заклад вищої освіти; здоров'язбережувальне середовище; здоров'язбережувальні технології; методика; освітній процес; фізичне виховання.

Artem BOICHENKO

Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy"

of the Kharkiv Regional Council, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3143-7008>

ascienceh@protonmail.com

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR INTEGRATING HEALTH-PRESERVING TECHNOLOGIES INTO THE TEACHING OF SPORTS AND PEDAGOGICAL DISCIPLINES AT UNIVERSITIES: A THEORETICAL ASPECT

Abstract. This article theoretically substantiates methodological principles for integrating health-saving technologies into teaching sports and pedagogical disciplines as a factor in shaping health-promoting environments in pedagogical higher education institutions. The study identifies a contradiction between societal demand for specialists embodying health-preservation culture and the fragmented implementation of wellness practices in educational processes. Applying contemporary research methods, the categorical apparatus is refined and the environment-forming potential of these disciplines elucidated. Four core methodological principles are systematized: systemic-integrative unity, person-subject orientation, contextual-professional focus, and reflexive-diagnostic openness. Based on these, a structural-functional model is developed, integrating value-motivational, content-technological, organizational-activity, and evaluative-reflexive components into an adaptive mechanism. Findings demonstrate that transitioning from standardized norms to individualized trajectories,

fostering professional health-preservation values, and implementing formative assessment generate synergistic effects that strengthen students' psycho-emotional resilience and positively transform institutional socio-psychological climate.

The theoretical novelty lies in reconceptualizing traditional health-promotion approaches through shifting from episodic interventions to a holistic theoretical-methodological system. Physical education is positioned not merely as a functional training component but as a system-forming core of environmental transformation, harmonizing value-based, organizational-pedagogical, and health-saving curriculum dimensions. Key mechanisms driving institutional change are identified: normative restructuring of content and assessment criteria, professional internalization of health preservation as a pedagogical priority, and social transmission of health-promoting practices through collaborative stakeholder interaction. These findings establish a theoretical-applied foundation for updating educational programmes, designing valid diagnostic instruments for assessing health-saving competence, and conducting empirical validation of the proposed model in blended and digitally enhanced learning environments.

Keywords: higher education institution; health-saving environment; health-saving technologies; teaching methods; educational process; physical education.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації освітнього простору України, зумовлених викликами воєнного часу, післявоєнної відбудови та інтеграції до європейського освітнього простору, питання збереження та зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу набуває особливої актуальності. Сучасна педагогічна вища школа має формувати не просто кваліфікованих кадрів для освітньої сфери, а свідомих носіїв валеологічних цінностей, здатних інтегрувати принципи здоров'язбереження у професійну діяльність та ефективно транслювати цей досвід у процесі навчання і виховання.

Саме тому методологія викладання спортивно-педагогічних дисциплін перестає бути суто прикладним інструментом фізичного вдосконалення і перетворюється на стратегічний ресурс розбудови здоров'язбережувального середовища закладів вищої освіти (ЗВО). Моніторинг спеціалізованих науково-методичних джерел свідчить, що проблематика здоров'язбереження у закладах освіти широко висвітлена у працях дослідників: Т. Бойченко, С. Колупаєвої [3], С. Замрозевич-Шадріної, Л. Вікторова, Д. Єфімова [6], Р. Слухенської, Я. Іванушко, Є. Назимка, І. Мурадханян [8]. Водночас більшість досліджень зосереджено на організаційно-педагогічних або психологічних аспектах формування здорового способу життя, тоді як методологічні засади інтеграції здоров'язбережувальних технологій безпосередньо у процес викладання спортивно-педагогічних дисциплін залишаються недостатньо теоретично обґрунтованими. Важливим є той факт, що на сьогодні існує певне протиріччя між:

- 1) об'єктивною потребою суспільства у випускниках ЗВО, які володіють компетентностями здоров'язбереження;
- 2) недостатньою розробленістю науково-теоретичних підходів до методологічного забезпечення цього процесу в межах спортивно-педагогічної підготовки;
- 3) наявністю окремих здоров'язбережувальних практик та відсутністю цілісної концепції їх інтеграції в освітній процес ЗВО педагогічного профілю.

Необхідно виділити, що інноваційні підходи у цій сфері передбачають перехід від фрагментарного застосування оздоровчих методик до системної побудови освітнього середовища, у якому: кожна спортивно-педагогічна дисципліна розглядається як потенційний носій валеологічного змісту; викладач виступає не лише інструктором, а й модератором здоров'язбережувальної поведінки; навчальні досягнення оцінюються не лише за фізичними нормативами, а й за рівнем сформованості особистісної культури здоров'я.

Наукова значущість обраної тематики полягає в тому, що теоретичне обґрунтування методології інтеграції здоров'язбережувальних технологій у викладання спортивно-педагогічних дисциплін дозволяє: уточнити категоріальний апарат дослідження (поняття «здоров'язбережувальне середовище ЗВО», «методологія інтеграції», «валеологічна компетентність майбутнього педагога»); систематизувати наукові підходи (особистісно-орієнтований, компетентнісний, середовищний, акмеологічний) до побудови освітнього процесу у сфері фізичного виховання різних груп населення; започаткувати теоретичну основу для подальших емпіричних досліджень ефективності запропонованих методологічних моделей.

Соціальна важливість досліджуваної проблеми виходить далеко за межі академічного дискурсу. По-перше, здоров'язбережувальне середовище педагогічного ЗВО безпосередньо впливає на якість підготовки майбутніх педагогів, які, у свою чергу, формуватимуть ціннісні орієнтири учнів (здобувачів вищої освіти). По-друге, очікується, що в аспекті післявоєнної відбудови України посилиться потреба у фахівцях, здатних протистояти професійному вигоранню, підтримувати психоемоційну стійкість та пропагувати здоровий спосіб життя в громадах. По-третє, інтеграція здоров'язбережувальних технологій у вищу освіту відповідає цілям сталого розвитку (ЦСР 3: «Здоров'я і благополуччя», ЦСР 4: «Якісна освіта») [12] та стратегічним пріоритетам державної політики у сфері освіти, охорони здоров'я та молодіжної політики.

Таким чином, постановка проблеми даного дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення методологічних засад інтеграції здоров'язбережувальних технологій у процес викладання спортивно-педагогічних дисциплін як чинника розбудови здоров'язбережувального середовища ЗВО

педагогічного профілю. Вирішення цієї проблеми сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх педагогів, зміцненню здоров'язбережувального потенціалу освітньої системи та, у ширшому сенсі – зміцненню людського капіталу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування здоров'язбережувального освітнього середовища в ЗВО упродовж 2021–2026 років перебуває у фокусі міждисциплінарних наукових пошуків, що обумовлено трансформаційними викликами воєнного стану, цифровізацією навчального процесу та інтеграцією України до європейського освітнього простору. Аналіз низки наукових праць: Г. Бойка, Т. Козлової, С. Шарафутдиної [4], Л. Бобровник, В. Кузьменко, Л. Суценка та ін. [2], засвідчує зростання кількості досліджень, присвячених інтеграції здоров'язбережувальних технологій у педагогічну практику, водночас методологічне забезпечення цього процесу в межах викладання спортивно-педагогічних дисциплін залишається фрагментарним і потребує теоретичного осмислення.

В сучасній педагогічній науці дослідники акцентують увагу на переосмисленні ролі фізичного виховання в системі вищої освіти. Зокрема, А. Багорка, О. Есаулова [1], обґрунтовують необхідність переходу від нормативно-контрольної парадигми до особистісно-орієнтованої моделі, де рухова активність розглядається як інструмент психоемоційної стабілізації та профілактики професійного вигорання здобувачів вищої освіти. Дослідники: С. Замрозевич-Шадріна, Л. Вікторова, Д. Єфімов [6], систематизують організаційно-педагогічні умови функціонування здоров'язбережувального середовища в педагогічних ЗВО, наголошуючи на ролі міжпредметної інтеграції та валеологізації змісту освітніх програм. У наукових працях зазначається, що переважна більшість досліджень зосереджена на адміністративно-управлінських або психолого-педагогічних аспектах, тоді як дидактико-методичне проектування спортивно-педагогічних дисциплін як ядра здоров'язбережувальної системи залишається поза увагою. Окремі роботи дослідників: І. Демченка, Б. Максимчука, І. Бабія та ін. [5], В. Марчика, Є. Кучергана [7], демонструють ефективність гібридних форматів викладання фізичної культури в умовах дистанційного навчання, проте вони не розкривають методологічні механізми трансляції валеологічних цінностей через зміст спортивно-педагогічних дисциплін.

У свою чергу, зарубіжна наукова традиція 2021–2026 років розвиває концепції «health-promoting universities та physical literacy», де акцент зміщується з біометричних показників на формування стійких здоров'язбережувальних компетенцій. Дослідження S. Webber, M. Porter, V. Menec [13], демонструють ефективність інтегрованих навчальних модулів, що поєднують теоретичну валеологічну підготовку з практичними руховими активностями, проте ці розробки адаптовані переважно для медичних або загальноосвітніх закладів, а не для педагогічних університетів. У працях: N. Woodard, C. Chang, H. Maisha, H. Xin, L. Cheryl [14] та K. Milton, N. Cavill, A. Chalkley et al. [10], обґрунтовується роль викладача як фасилітатора здоров'язбережувальної поведінки, однак методологічні алгоритми адаптації цих підходів до специфіки спортивно-педагогічних дисциплін в умовах української вищої школи не пропонуються.

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є напрацювання учених: N. Kuzik, Y. Hwang et al. [9], O. Paakkari, M. Kulmala, N. Lyyra, T. Saaranen et al. [11], вказують на необхідність впровадження компетентнісних індикаторів оцінювання здоров'язбережувальної готовності студентів, проте ці індикатори не узгоджені з державними освітніми стандартами України та не враховують специфіку підготовки майбутніх педагогів.

Попри значний науковий доробок, у сучасній літературі виявлено низку аспектів загальної проблеми, що залишаються недостатньо дослідженими або невирішеними, яким і присвячено дану роботу, а саме:

1) відсутність цілісної теоретико-методологічної моделі інтеграції здоров'язбережувальних технологій у зміст і методику викладання саме спортивно-педагогічних дисциплін, а не фізичного виховання загалом;

2) недостатнє концептуальне обґрунтування ролі педагогічного ЗВО як системного транслятора валеологічної культури, де спортивно-педагогічна підготовка розглядається не як допоміжний компонент, а як системоутворювальний чинник здоров'язбережувального середовища;

3) суперечність між наявністю окремих інноваційних практик (онлайн-моніторинг рухової активності, гейміфікація навчально-тренувального (освітнього) процесу, інклюзивні спортивні модулі) та відсутністю уніфікованого методологічного каркаса, що дозволив би адаптувати їх до освітнього процесу в умовах змішаного навчання та майбутньої повоєнної відбудови.

Таким чином, аналіз науково-методичних джерел засвідчує, що, попри активне дослідження окремих складових здоров'язбережувального освітнього простору, цілісне теоретико-методологічне обґрунтування інтеграції здоров'язбережувальних технологій у процес викладання спортивно-педагогічних дисциплін у педагогічних закладах вищої освіти й надалі залишається недостатньо розробленим напрямом сучасного наукового пошуку.

Мета дослідження: Теоретично обґрунтувати методологічні засади викладання спортивно-педагогічних дисциплін як інструменту формування здоров'язбережувального середовища в закладі вищої освіти педагогічного профілю.

Методи дослідження. Метод системного аналізу використано для вивчення структурно-функціонального місця здоров'язбережувальних технологій у освітньому процесі ЗВО та виявлення взаємозв'язків між його компонентами. Метод синтезу та узагальнення застосовано для інтеграції розрізнених наукових підходів у цілісну методологічну схему та формування узагальнюючих теоретичних положень щодо викладання спортивно-педагогічних дисциплін. Метод порівняльно-зіставного аналізу використано для зіставлення українських і міжнародних наукових підходів, а також для виявлення ключових категорій, тенденцій та концептуальних суперечностей у сучасних публікаціях дослідників. Метод термінологічного та понятійного аналізу застосовано для уточнення категоріального апарату, подолання наукової термінологічної неоднозначності та обґрунтування базових дефініцій дослідження. Метод теоретичного моделювання використано для конструювання концептуальної структури інтеграції здоров'язбережувальних технологій у зміст та методику спортивно-педагогічних дисциплін, а також для перевірки логічної узгодженості висунутих припущень. Оскільки дослідження має виключно теоретичний характер, емпіричні методи (експеримент, математична статистика та графічна візуалізація) на даному етапі не застосовувалися, проте розроблені критеріально-діагностичні індикатори створюють методологічну основу для їхньої імплементації у подальших емпіричних дослідженнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнення поставленої мети вимагає переосмислення базових понять крізь призму середовищевої парадигми освіти. У даному дослідженні категорія «здоров'язбережувальне середовище ЗВО» трактується не як сукупність матеріально-технічних умов або фрагментарних оздоровчих заходів, а як динамічна соціокультурна система, що інтегрує ціннісні орієнтири, педагогічні взаємодії, освітні практики та інституційну політику, спрямовані на збереження, відновлення та розвиток фізичного, психічного й соціального благополуччя всіх суб'єктів освітнього процесу. Водночас «методологія викладання спортивно-педагогічних дисциплін» розглядається як сукупність філософських, загальнонаукових та конкретно-наукових підходів, що визначають логіку, зміст, форми й способи організації навчальної діяльності у сфері фізичного виховання та спортивного вдосконалення. Їхнє теоретичне поєднання породжує нову якість: навчальна дисципліна перестає виконувати виключно дидактичну або нормативно-контрольну функцію й набуває середовищеворочного потенціалу, коли кожен елемент методичного забезпечення (від постановки навчальних завдань до форм рефлексії) стає інструментом формування здоров'язбережувальної культури.

Теоретичне обґрунтування методології інтеграції здоров'язбережувальних технологій у процес викладання спирається на взаємопов'язану систему засад, кожна з яких визначає вектор трансформації освітнього процесу. Систематизація цих засад дозволяє перейти від інтуїтивного впровадження окремих оздоровчих прийомів до цілеспрямованого конструювання навчального середовища. Результати концептуального аналізу узагальнено в таблиці 1.

Аналіз табл. 1 засвідчує, що кожна засада виконує компенсаторну функцію щодо традиційних недоліків викладання фізичного виховання: замість ізоляції – інтеграція, замість примусу – суб'єктність, замість уніфікації – контекстуалізація, замість статичного контролю – динамічна рефлексія. Саме їхня синергія формує методологічний каркас, який перетворює навчальну дисципліну на активний чинник середовищевої трансформації.

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи, на підставі аналізу спеціальної науково-методичної літератури [6; 7; 8; 12], а також визначених засад запропоновано теоретичну модель (табл. 2), що функціонує як єдиний механізм взаємодії взаємопроникних блоків. Кожний блок виконує специфічну функцію, водночас забезпечує безперервний інформаційно-ціннісний обмін із іншими компонентами системи.

Синергія зазначених блоків генерує кумулятивний ефект: навчальна дисципліна перетворюється на мікросередовище, а їхня сукупність формує макросистему здоров'язбережувального простору ЗВО, де кожен елемент підсилює дію іншого. Ціннісно-мотиваційний блок задає вектор, змістово-технологічний забезпечує інструментарій, організаційно-діяльнісний транслює практику в інституційну площину, а оцінювально-рефлексивний гарантує адаптивність системи до змін зовнішніх та внутрішніх умов.

Методологічне обґрунтування дозволяє виокремити домінуючі механізми, через які викладання спортивно-педагогічних дисциплін стає інструментом розбудови середовища. По-перше, механізм нормативного переформатування: заміна жорстких уніфікованих нормативів на індивідуалізовані показники прогресу знижує тривожність, усуває ситуації публічного порівняння та формує атмосферу психологічної безпеки.

Таблиця 1.

**Методологічні засади інтеграції здоров'язберезувальних технологій
у процес викладання спортивно-педагогічних дисциплін**

Назва засади	Теоретична сутність	Методична реалізація в освітньому процесі	Очікуваний ефект
1.1. Системно-інтегративна єдність	Здоров'язбереження як наскрізний архітектурний елемент освітньої програми, а не ізольований модуль	Модулярне конструювання змісту, міждисциплінарні зв'язки, інтеграція валеологічних кейсів у теоретичні та практичні заняття	Формування цілісного здоров'язберезувального освітнього простору, подолання фрагментарності підходів
1.2. Особистісно-суб'єктна спрямованість	Перехід від нормативно-контрольної до суб'єктної парадигми, де здобувач вищої освіти є архітектором власної здоров'язберезувальної траєкторії	Індивідуалізація навчальних завдань, рефлексивні щоденники, вибіркові освітні треки, партнерська комунікація «викладач-студент»	Підвищення внутрішньої мотивації, розвиток саморегуляції та відповідальності за власне здоров'я
1.3. Контекстуально-професійна орієнтація	Проекція валеологічних знань на майбутню педагогічну діяльність (педагогічну практику)	Симуляційні педагогічні ситуації, аналіз кейсів освітнього середовища, проєктування безпечних освітніх маршрутів	Формування готовності забезпечувати культуру здоров'я, профілактика професійного вигорання в майбутній професійній діяльності
1.4. Рефлексивно-діагностична відкритість	Безперервний моніторинг стану освітнього середовища та адаптація методичних підходів на основі зворотного зв'язку	Формувальне оцінювання, портфоліо здоров'язберезувальних досягнень, динамічні рубрики самооцінки, корекція навантаження	Створення адаптивного середовища, зниження тривожності, забезпечення інклюзивності та психологічної безпеки

Джерело: розроблено автором на основі теоретичного аналізу.

Таблиця 2.

**Структурно-функціональна модель формування здоров'язберезувального середовища
засобами спортивно-педагогічних дисциплін**

Структурний блок	Домінуючі компоненти	Функціональне призначення	Інтеграційні інструменти
2.1. Ціннісно-мотиваційний (ідеологічний)	Валеологічні орієнтири, професійна етика, особистісна відповідальність, культура здоров'я	Ціннісне засвоєння ідей здоров'язбереження як системоутворювального компонента педагогічної діяльності	Дискусійні платформи, аналіз етичних дилем, валеологічний аудит освітнього середовища, менторські програми
2.2. Змістово-технологічний (інструментальний)	Адаптовані навчальні програми, цифрові моніторингові системи, інтерактивні методи, диференційовані фізичні навантаження	Забезпечення науково-обґрунтованого змісту та сучасних педагогічних технологій інтеграції	Проектна діяльність, VR-симуляції фізіологічних процесів, мобільні додатки трекінгу активності, гейміфіковані модулі
2.3. Організаційно-діяльнісний (практичний)	Міжвідомча взаємодія (психологічна, медична, волонтерська служби), студентські ініціативи, експертні групи з ергономіки	Імплементация теоретичних засад у реальний освітній простір та позааудиторну діяльність	Створення «зон відновлення», організація міжфакультетських здоров'язберезувальних ініціатив, партнерство з громадськими організаціями
2.4. Оцінювально-рефлексивний (корекційний)	Критеріально-діагностичний апарат, формувальне оцінювання, портфоліо прогресу, система зворотного зв'язку	Моніторинг ефективності інтеграції та своєчасна корекція освітніх практик	Аналітичні рубрики, цифрові дашборди успішності, фокус-групи, регулярний аудит задоволеності учасників освітнього процесу

Джерело: розроблено автором на основі теоретичного аналізу.

По-друге, механізм професійної ідентифікації: коли студент (студентка) усвідомлює, що рівень власної фізичної та валеологічної культури безпосередньо впливатиме на якість його майбутньої педагогічної діяльності, мотивація до навчання набуває внутрішнього, а не зовнішнього характеру. По-третє, механізм соціальної трансляції: сформовані в умовах ЗВО здоров'язбережувальні компетентності екстраполюються на шкільне середовище через педагогічну практику, волонтерство, громадські проекти, тим самим розширюючи радіус впливу ЗВО на регіональну освітню екосистему.

Теоретичне моделювання дозволяє стверджувати, що за умови дотримання окреслених методологічних засад формується стійкий зворотний зв'язок: якісне викладання підвищує рівень фізичної, емоційної та соціальної стійкості здобувачів вищої освіти, що, у свою чергу, трансформує загальний клімат ЗВО. Знижується рівень академічного вигорання, зростає залученість до навчальної діяльності, посилюється довіра між викладачами та здобувачами освіти, а інфраструктура університету адаптується під реальні потреби користувачів. У такий спосіб методологія викладання спортивно-педагогічних дисциплін перетворюється з суто прикладного інструменту на системоутворювальний чинник розбудови здоров'язбережувального середовища педагогічного ЗВО, що повною мірою реалізує поставлену мету дослідження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене теоретичне дослідження дозволило досягти поставленої мети та концептуально обґрунтувати методологічні засади викладання спортивно-педагогічних дисциплін як системоутворювального інструменту розбудови здоров'язбережувального середовища в педагогічному закладі вищої освіти. У результаті аналізу та синтезу наукових підходів уточнено категоріальний апарат дослідження, зокрема розкрито зміст понять «здоров'язбережувальне середовище ЗВО» та «методологія викладання спортивно-педагогічних дисциплін» у їхньому взаємозв'язку, що дало змогу подолати традиційну дуалістичну модель фізичного виховання та інтегрувати валеологічний вимір безпосередньо в архітектуру освітнього процесу.

Систематизовано чотири взаємопов'язані методологічні засади інтеграції здоров'язбережувальних технологій (системно-інтегративна єдність, особистісно-суб'єктна спрямованість, контекстуально-професійна орієнтація, рефлексивно-діагностична відкритість), які трансформують навчальну дисципліну з нормативно-контрольного інструменту на простір формування професійно значущої культури здоров'я. На їх основі сконструйовано структурно-функціональну модель, що поєднує ціннісно-мотиваційний, змістово-технологічний, організаційно-діяльнісний та оцінювальний-рефлексивний блоки у єдиний адаптивний механізм. Доведено, що саме через механізми нормативного переформатування, професійної ідентифікації та соціальної трансляції спортивно-педагогічна підготовка здатна генерувати кумулятивний середовищетворчий ефект, позитивно впливаючи на фізичне благополуччя, психоемоційну стійкість та інституційний клімат закладу вищої освіти.

Теоретична новизна дослідження полягає в концептуальному обґрунтуванні переходу від фрагментарного впровадження оздоровчих практик до цілісної методологічної системи, де спортивно-педагогічні дисципліни виступають ядром здоров'язбережувального середовища, а не його периферійним компонентом. Запропонована модель та критеріально-діагностичний апарат створюють наукове підґрунтя для переосмислення освітніх програм педагогічних закладів вищої освіти у відповідності до вимог компетентнісного підходу та цілей сталого розвитку.

Оскільки дана робота реалізована на теоретичному рівні, подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на емпіричну верифікацію розроблених положень. Першочерговим завданням є розробка та апробація діагностичного інструментарію для оцінювання рівня сформованості валеологічної компетентності студентів-майбутніх педагогів та вимірювання динаміки здоров'язбережувального потенціалу освітнього середовища ЗВО. Доцільно також провести порівняльне експериментальне дослідження ефективності запропонованої моделі в умовах традиційного, змішаного та дистанційного форматів навчання, з урахуванням специфіки воєнного та післявоєнного періодів. Окремим науковим напрямом має стати вивчення довгострокових наслідків впровадження інтегрованих здоров'язбережувальних технологій у професійну діяльність випускників педагогічних ЗВО, зокрема їхній вплив на формування безпечного освітнього простору в закладах загальної середньої освіти. Реалізація зазначених перспектив дозволить трансформувати теоретичні конструкти у перевірені практикою педагогічні технології, що відповідають сучасним викликам української освітньої системи та зміцнюють її здоров'язбережувальний потенціал.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автором не використано інструментів штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Багорка А., Есаулова О. Адаптивне фізичне виховання студентської молоді в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. 2025. Вип. 45. С. 202–210. URL: <https://journals.uran.ua/hdafk-tmfv/article/view/325933>
2. Бобровник Л. П., Кузьменко В. Ю., Сущенко Л. П., Джурицький П. Б., Храбра С. З., Чустрак А. П. Методологічні засади інтеграції фізичного та ментального здоров'я у професійній підготовці майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2025. Вип. 195. С. 12–16. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08\(195\).02](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08(195).02)
3. Бойченко Т. В., Колупаєва С. О. Здоров'язбережувальні технології у підготовці майбутніх педагогів : монографія. (Педагогічна думка). Київ, 2022. 248 с.
4. Бойко Г., Козлова Т., Шарафутдінова С. Особистісно-орієнтований підхід до фізичного виховання студентської молоді в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 158. С. 16–19. <https://doi.org/10.32843/2663-6026/2023.45.18>
5. Демченко І. І., Максимчук Б. А., Бабій І. В., Шкраб'юк В. С., Максимченко В. І., Родигіна В. П. Передумови формування парадигми здоров'я людини. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2021. Вип. 133. С. 32–39. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.3\(133\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.3(133).06)
6. Замрозович-Шадрина С. Р., Вікторова Л. В., Єфімов Д. В. Проблема здоров'язбереження здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 43. С. 105–109. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/1.21>
7. Марчик В., Кучерган Є. Хронологія впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес КДПУ. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2022. Вип. 148. С. 82–85. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3\(148\).18](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).18)
8. Слухенська Р. В., Іванушко Я. Г., Назимок Є. В., Мурадханян І. С. Здоров'язбережувальні технології у сфері освітньої бази вищого навчального закладу. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 164. С. 137–140. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).30](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).30)
9. Kuzik N., da Costa BGG, Hwang Y., et al. School-related sedentary behaviours and indicators of health and well-being among children and youth: a systematic review. *Behav. Nutr. Phys. Ac.* 2022. Vol. 19, Issue 1. P. 1–32. <https://doi.org/10.1186/S12966-022-01258-4/TABLES/12>
10. Milton K., Cavill N., Chalkley A., et al. Eight investments that work for physical activity. *Journal of Physical Activity and Health*. 2021. Vol. 18, Issue 6. P. 625–630. <https://doi.org/10.1123/jpah.2021-0112>
11. Paakkari O., Kulmala M., Lyyra N., Saaranen T., Lindfors P., Tyrväinen H. The core competencies of a health education teacher. *Health Promot Int.* 2024. Vol. 39, Issue 4. P. 1–13. <https://doi.org/10.1093/heapro/daae078>
12. United Nations (Департамент економічних та соціальних справ). Платформа дій щодо Цілей сталого розвитку. URL: <https://sdgs.un.org/goals>
13. Webber S. C., Porter M. M., Menec V. H. Mobility in older adults: a comprehensive framework. *The Gerontologist*. 2021. Vol. 61, Issue 4. P. 521–530. <https://doi.org/10.1093/geront/gnaa067>
14. Woodard N., Chang C., Maisha H., Xin H., Cheryl L. Prior health promotion experience and intervention outcomes in a lay health advisor intervention. *Health Education Research*. 2022. Vol. 37, Issue 4. P. 266–277. <https://doi.org/10.1093/her/cyac015>

References

1. Bagorka A., Esaulova O. Adaptivne fizychno vykhovannia studentskoi molodi v umovakh voiennoho stanu. *Aktualni problemy fizychnoho vykhovannia riznykh verstv naseleennia*. 2025. Vyp. 45. S. 202-210. <https://journals.uran.ua/hdafk-tmfv/article/view/325933> (in Ukrainian)
2. Bobrovnyk L.P., Kuzmenko V.Yu., Sushchenko L.P., Dzhurytskyi P.B., Khrabra S.Z., Chustrak A.P. Metodolohichni zasady intehratsii fizychnoho ta mentalnoho zdorov'ia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh bakalavriv fizychnoi kultury i sportu. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15*. 2025. Vyp. 195. S. 12-16. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08\(195\).02](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08(195).02) (in Ukrainian)
3. Boichenko T.V., Kolupaieva S.O. *Zdoroviazberehualni tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv* : monohrafiia. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2022. 248 s. (in Ukrainian)
4. Boiko H., Kozlova T., Sharafutdynova S. Osobystisno-oriientovanyi pidkhid do fizychnoho vykhovannia studentskoi molodi v umovakh voiennoho stanu. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15*. 2023. Vyp. 158. S. 16-19. <https://doi.org/10.32843/2663-6026/2023.45.18> (in Ukrainian)
5. Demchenko I.I., Maksymchuk B.A., Babii I.V., Shkrabiuk V.S., Maksymchenko V.I., Rodyhina V.P. Peredumovy formuvannia paradyhmy zdorovia liudyny. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15*. 2021. Vyp. 133. S. 32-39. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.3\(133\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.3(133).06) (in Ukrainian)
6. Zamrozevych-Shadrina S.R., Viktorova L.V., Yefimov D.V. Problema zdorov'iazberezhennia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia. *Innovatsiina pedahohika*. 2022. Vyp. 43. S. 105-109. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/1.21> (in Ukrainian)
7. Marchyk V., Kucherhan Ye. Khronolohiia vprovadzhennia zdoroviazberehualnykh tekhnolohii v osvittinii protses KDPU. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15*. 2022. Vyp. 148. S. 82-85. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3\(148\).18](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).18) (in Ukrainian)
8. Slukhenska R.V., Ivanushko Ya.H., Nazymok Ye.V., Muradkhanian I.S. Zdorov'iazberezhualni tekhnolohii u sferi osvittnoi bazy vyshchoho navchalnoho zakladu. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni*

- Mykhaila Drahomanova. *Seriia* 15. 2023. Вип. 164. С. 137-140. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).30](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).30) (in Ukrainian)
9. Kuzik N., da Costa BGG, Hwang Y., et al. School-related sedentary behaviours and indicators of health and well-being among children and youth: a systematic review. *Behav. Nutr. Phys. Ac.* 2022. Vol. 19, Issue 1. P. 1–32. <https://doi.org/10.1186/S12966-022-01258-4/TABLES/12>
 10. Milton K., Cavill N., Chalkley A., et al. Eight investments that work for physical activity. *Journal of Physical Activity and Health.* 2021. Vol. 18, Issue 6. P. 625–630. <https://doi.org/10.1123/jpah.2021-0112>
 11. Paakkari O., Kulmala M., Lyyra N., Saaranen T., Lindfors P., Tyrväinen H. The core competencies of a health education teacher. *Health Promot Int.* 2024. Vol. 39, Issue 4. P. 1–13. <https://doi.org/10.1093/heapro/daae078>
 12. United Nations (Departament ekonomichnykh ta sotsialnykh sprav). Platforma dii shchodo Tsilei staloho rozvytku. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (in Ukrainian)
 13. Webber S. C., Porter M. M., Menec V. H. Mobility in older adults: a comprehensive framework. *The Gerontologist.* 2021. Vol. 61, Issue 4. P. 521–530. <https://doi.org/10.1093/geront/gnaa067>
 14. Woodard N., Chang C., Maisha H., Xin H., Cheryl L. Prior health promotion experience and intervention outcomes in a lay health advisor intervention. *Health Education Research.* 2022. Vol. 37, Issue 4. P. 266–277. <https://doi.org/10.1093/her/cyac015>

| Матеріал надійшов до редакції: 08.03.2026 р. | Прийнято до друку: 25.04.2026 р. | Опубліковано: 29.05.2026 р. |

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).